

پرېتم د په خشانه شعری دا (چاځین ته مانفېستا ژيانا من بوون) وه کو نمونه

فهریده سه عدلا عمه ر

پوخته:

په خشانه شعر وه کو جوړه کي نو د هه لبه ستا روژنا قايي دا ل فره نسا سه رهلدا و گه هشته پتريا وه لاتين جيهاني،
نه ف هه لبه سته هه وله ک بوو ل گه ل په يدا بوونا چه مکي نازاد ييي ل نه ورپا سه رهلدا، له ورا نه و ب خو ژي
جوړه کي هه لبه ستا تيکه له د نابه را هه لبه ست و په خشانې دا و ب نازادانه هه لبه ستان دنقيست.
نه ف جوړي هه لبه ستي خودان چه ندين تايبه تمه نديانه کو وي ژ جوړين دي جودا دکه ت، بو نمونه کور تېري
و چر و بري ب زيده هي تيډا ده يته ديتن و په يقين وي دوو باره کرينه ب پامانين گه له ک و نه ف ديار ترين خالا
جودا که ره د نابه را وي و په خشانې دا.

هه تا نوکه د په خنه يا پتريا ملله تان دا پرېتما نه ف جوړي هه لبه ستي ب دروستي نه هاتييه زانين، کو نه ف هه بو
چه ند نه گه ران فه دگه پرېت، يا تيکي نه و ب خو جوړه کي هه لبه ستا فه کري و بي سنوره، يا دووي ژي هيشنا
يا د وه پارې دا و قالبې خو يي دو ماهي يي وه رنه گرتي يه، يا سيي و دو ماهي يي، نه ف جوړي هه لبه ستي ب
پرېتمه کا ده ستني شانکري ناهي ته دانان، له ورا بوچوون ل سه ر ده مه جوړن. به لي يا ژ هه ميان به ربه لا فتر شو ف هه کرنا
پرېتما وي يه ب ريکا پرېتما نافخويي. چونکي پرېتما وي گريډاي رسته يين هه لبه ستي يه نه کو ياسا و ده ستوورين
پيشوه ختین پرېتمی و زانينا وي گه له کا ب زه حمه ته.

تیکه ل کر، لی د پيشه کی یا پرتووکا خو دا ل سالا ۱۸۹۷ دپيژيت: ژ نهجامی په خشانه شعری نهو فورمی کو ب

بؤدلیر

سوزان برنار

نهمین نهلریحان

په یقین سهره کی: په خشانه شعر، ریتم، ریتما نافخوئی، دووباره کرن.

۱- په خشانه شعر و ریتما نافخوئی:

د ره خنیا نه ده بی دا، دیسان د بابه تی جورین نه ده بی دا پستی په خشانه شعری هیچ جوره کی دی یی هه لبه ستی سهرنه هلدایه، له ورا وه کو تیکه ه و جور په خشانه شعر دهیته هه ژمارتن نیک ژ نویتین جورین هه لبه ستی و مهیدانه کا به رفره ه بؤ ره خنیا نه ده بی و فه کولینین زانستی.

په خشانه شعر یا فالایه ژ کیشا که فن، نانکو کیشین هرووی و خو مالی یین به ری تیدا ناهینه دیتن، دیسان ریتما که فن ژی تیدا ناهینه دیتن، به لی ریتم ب جوره کی دی تیدا هه یه و خوشی و هیزه کا تایهت دده ته نه فی جوری نه ده بی.

زاراف و تیکه هی (په خشانه شعر).

۱-۱- په خشانه شعر و تایه تمه ندیپین وی:

(په خشانه شعر) زارافه کی فرهنسی یه ل دوماهی یا چهرخی بووری د هه لبه ستا فرهنسی و تایه تی ل ده فی بؤدلیری په یدابوویه و (میژوویا فرهنسی سه دی نوزدی نقیسه را ل دویف پرؤسه یه کا دی دگه ریان دا کو خو رزگار بکه ن ژ رومانسیه تی و ئافهیی هه لبه ستی ب هه رفینن. و بناغه کی نووی هه لبه ستی سهر دروست بکه ن. هه ولدان ب زمانه کی نویت و هه مه ره نگر و پتر شیانین گه هاندنی هه بن بودلیر ب رابه ری نه فی جوره هه لبه ستا په خشانکی دهیته نیاسین) (صادق، ۲۰۰۰: ۱۵)

نقیسه را فرهنسی (سوزان برنار) نیک ژ وان نقیسه رین پيشه ننگ بوو د نه فی جوره په خشانه شعری دا روله کی مه زن هه بوو بؤ نقیسینا میژوویا په خشانه شعری (سوزان برنارد) بؤ جارا نیک کی د میژوویا ره خنیا جیهانی، دیروکا تماما په خشانه شعری نقیسی، وهک ره گه زه کا هه لبه ستی یا جودا د پرتووکا خو دا ل هه لبه ستا په خشانی ژ بؤدلیر هه تا نه فرؤکه ل پارسی ل سالا ۱۹۵۹ (الجبالی، ۱۹۹۶: ۲) (چالا یسل نوما دیسل) هه لبه ستا نازاد و په خشانه شعر

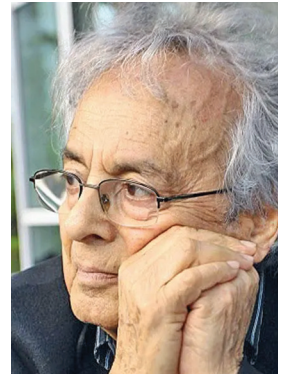
خو فه گرتی ژ نوکه ویفه دی جهی هه می فورمین دی یین که فن گریت، پستی وی هه لبه ستانین مه زینن فرهنسی وهک فی ر هیر و ری یی و فی لین گریفان به ره ف نه فی جوره ژانری چوون (مغامس، ۱۹۹۹: ۶۱).

د نه ده بی عه ره بی دا نیکه م فه کولین ل دور په خشانه شعری داغباربوون ب هزرین (سوزان برنار) ژ لای هه لبه ستان (نه دونیس) فه د گوتاره کی دا ب زمانی عه ره بی ب نافی (په خشانه شعر) هاته به لافکرن د گو فارا (شعر یا لبانی ژماره ۱۴، بهارا سالا ۱۹۶۰) و نهو نیکه م که س بوو نافی وی بکه ته (هه لبه ستا په خشانی یا عه ره بی وهک وه رگریان ژ نافی فرهنسی ژ پرتووکا (سوزان برنار) هه لبه ستان (انسی الحاج) مفا ژ هزرین (سوزان برنار) وه رگرینه ل دور په خشانه شعری د دیوانا خو دا نه وا ب نافی (لن) (الجبالی، ۱۹۹۶: ۲).

به ری په یدابوونا (په خشانه شعری) گه لک بزاف هاتنه کرن د نه ده بی عه ره بی دا کو ژ شیوه و نافه روکین که فن قورتال بین و (نهمین نهلریحان) نیکه م که سه د نه فی ده می دا ده ست ب نقیسینا نه فی جوری هه لبه ستی کری یه کو د سه دی بیستی دا تا کو نوکه به رده وام

بوویه، هندهک هه لبه ستانین دی پستی وی ده ست ب نقیسینا نه فی جوری هه لبه ستی کری یه ژ وان ژی: عه لی نه حمه د سه عید (نه دونیس) محمد المغوت، جبران، نه فه د

ئەدوینیس

محمد الماغوط

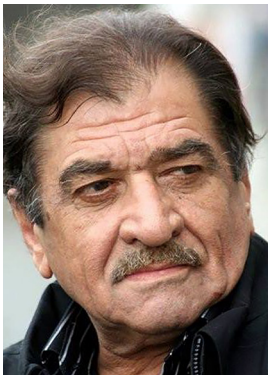
جبران

دەمەکی دال دویف بۆچوونا میکائیل نەیمادبێژیت: جبران ئیکەم کەسە ئەف جۆری هەلبەستێ نقیسی (عبدالرحمن، ۲۰۲۰: ۱۴) ئەفە هەمان بزاف بوون ژ بو خۆ ئازادکرنی ژ کیش و سەرۆین، بەلێ ئەفە د سنوورەکی بەرتەگ دابوون، پشتی ئەفان بزافان هەلبەستا ئازاد سەرهلدا و فیای خۆ بسەپینیت و پرانی یا هەلبەستفانین گەنج بو خۆ بکیشیت (ل سالایە ۱۹۵۴) هەژمارەکا هەلبەستا هاتینە بەلافکرن ژ لایێ (توفیق العائج) ب نافی (سیهـ هەلبەست) نیزیکتربوون ژ روحا هەلبەستێ کو ژ بزافین پشتی داخبار بوون. (محمد الماغوط) ئیکەم بزافا خۆ بەلافکر د گوڤارا (الاداب البنانیه) ب نافی (شەرابی تەعل) ل سالایە ۱۹۸۵ (محمد الماغوط) هەلبەستا خۆ ب نافی (حزن فی چوو القمر) ل پاییزا ۱۹۵۷ هەلبەستا نوێ نقیسی و د دویف دا (ئەدوینیس) سالایە ۱۹۵۸ پاش (یوسف الغال، شوقی ابو شقرا، فواد رفیق) دەست بنقیسینا هەلبەستێ کرن، (الجبالی، ۱۹۹۶: ۴) ئەفە چەند بزافەک بوون ژ هەلبەستا عەرەبی بەری پەیدا بوونا پەخشانه شعری و تیدا بزافا هەلبەستا نوێ گەشەکر و هەلبەستا ئازاد و هندەک بزافین دی ژ پەیدا بوون کو فیان خۆ ژ کەلتووری کەفن پزگار بکەت و ژ لایێ شیوه و نافیروکی گوهۆرپنا ب خۆ فە بگرن. ئەفە ژ دەستپیکێ هەلبەستا ئازاد و پاش پەخشانه شعری پەیدا کر (یوسف الخال) دبیژیت: پەخشانه شعری ساخلەتین جۆری و بالکیشین هەین ژ بنەماین هەلبەستی دەرەکەفن؛ هەرەسا دبیژیت پەخشانه شعری یا بێ کیشە

و هندەک جارن موسیقا نافخۆبی یا هەدی د ناف ناخفتنی و ریتما پیدفی ددەتە وی) (الناصر، ۲۰۰۲: ۵۷) واتە دشین بێژین پەخشانه شعری بەردەوام د گوهۆرین و نوپکرنی دایه و قالب و شیوین نوێ هەنە.

یوسف الخال

شیرکو بیکەس

لەتیف هەلمەت

پەخشانه شعری د گەل پەیدا بوونا نوپخواری ل گروپێ (روانگه) سەرهلدایه کو ئەفە ژێ ژ ئەگەری بێزار بوونا نقیسەران ژ کیش و سەرۆ و دەستوورین کەفین کلاسیک و هەولدایه خۆ ژ وان یاسایان دەر باز بکەت و گوهۆرین د شیوهیی نقیسینا هەلبەستێ کر ژ لایێ فورم و نافیروکی فە. شیرکو بیکەس د هەفەیفینە کێ دا دبیژیت: ((من هەستم کرد کە دەبیت پروداویکی تازه له شعری کوردی دا پروبدات. ئیمه پپوستان بەوه بووه که له قوئاعی دووباره بوونهوه تپهیرین. من به ئاگاه گهیشتم، که دهبیت دەست بکەین بە ئالوگور له شیوه و توندوتول کەرەگیگی له شعری دا هەیه، هەولدا که له شعری دا کاریکی بکەم شعریکی تازه کەبە بالای هیندە رەنج و ئازار و ئەشکەنجەکانی میللەتی کورد بەرزبیت. له یەک قسە دا دەربریت کە ئەویش پەخشانه شعری)) (علی، ؟ : ۷۶۶) واتە ل دویف بۆچوونا (شیرکو بیکەس) ی پەخشانه شعری هونەرەکی نوێ و پیدفی یا سەردەمیانهیه. ئەو دشین ب زمان

و ب هونەری نوێ پرودانین دڕیژ و دژوار ب کورتترین شیوه دەربریت. بۆ دیارکرن میژوویا سەرهلدانا ئیکەمین پەخشانه شعری کوردی د وی باوهری دانە کو ئیکەمین پروژی

بهراڻهري وي د زماني عهريبي دا دهستهوازا (قصيده النثر) هاتي بهارينا بكارينا دي يا زاراڻان د پرخنهي عهريبي دا هاتي بهارينا، بهلي جهي خو ب دروستي نهگرتي به وهكي (الشعر المنثور) و (النثر الشعري) (الناصر، ۲۰۰۲، ۳۸-۳۹) نهڌ ههردوو زاراڻه د جودانه ژ زاراڻي (قصيده النثر) يي عهريبي يي بهربهلاف. نهڌ زاراڻه

شيزاد هسهن

ههمي بو بنياتي نهڌي زاراڻي يي فهره نسي و وهريگيرانا وي قهدهگرن نهو ژي زاراڻي (Le peome en prose) نهوي ل سالا (۱۹۵۷) هاتي بهارينا بكارينا. (الشريف، ۲۰۰۳: ۱۴) نهڌ جورا و جورا زاراڻان ژي ههري وهكي (نهدونيس) ديبيژيت بو هندي قهدهگريپت كو نهدهب ب گشتي ب چار پهنگان دهپته دهريپن ب نهڌي پهنگي:

- دهريپنا پهخشاني ب پهخشاني.
- دهريپنا پهخشاني ب ههلبهستي.
- دهريپنا ههلبهستي ب پهخشاني.

- دهريپنا ههلبهستي ب ههلبهستي. (بزون؟: ۶۰)

سوزان برنار دينيت كو پهخشانه شعر (جورهكي شورشي يه، ههلبزارتنا نازادي يه، نهكو ب تني ههولهكه بو نوپكرنا پوخساري شعري) (بزون؟: ۶۰). ديسان نهدونيس دينيت كو (پهخشانه شعر خودان شيويهكه بهري ههري تشتي، يهكه يهكه گرتي يه، بازنهيهكه يان نيمچه بازنهيهكه، نهكو خيچه كا راسته، كومهكا پهيوهنديانه د تورهكا پر و چر دا دهپته پرخستن، تهكنيكهكا دياركري ههيه، ديسان بنياتهكي پيكهاتهبي يي ئيگرتي ژي ههيه) (الجبالي، ۱۹۹۶: ۸). ههريديسان هاتي يه گوتن كو (ب راستي پهخشانه شعر ههري هوسا نههاتي يه د باغي نهدهبياتا فهره نسي دا، بهلكو پيدفي ب ژينگهههكا گونجاي ههبوو، نانو خهلكهك ههبوو د فيا و ههري دكر گوهد ل جورهكي دي يي ههلبهستي بيت، ديسان نهو ههري ههبوو كو د شيان دابه پهخشان ژي بيته ههلبهستي،

نويخازي ل بزافا (پوانگه) دابه. (پهكه مين كومهله شعري چاپكراوي (پهخشانه شعري) كوردي له ديواني (خوا شار بچكولهكه مان) (لهتيف ههلمهت) له سالي ۱۹۷۰ دا له لايهك و ليكولينهكهوهي پرخنهي له لايهكي ديكه، ههروهها (شيزاد هسهن) له (كورته پهخشانه شعر) و (پهخشانه شعري چيروك (ناميز) نووسيهوه)) (بهكر، ۲۰۰۴: ۱۱) بهلي ژبلي نهڌان شيزاد هسهني ژمارهكا گهلهكا

دهقن پهخشانه شعري د ناقبهرا سالي (۱۹۸۶ - ۱۹۹۶) د پوژنانه و گوڤارين (بهغدا و هوليتر) بهلافكرينه ژ وان ژي (ئاوا بوون، مهينهت، باوك، لاوك، پهنجرهكي كراوه له نيوه شهو دا، باراني ههري و خوربهت، پاييزي نهوين، ناتهبايي، دوا گوراني شيرون هتد) (بهكر، ۲۰۰۴: ۱۶-۱۷) مللهتي كورد وهكي ههمي مللهتين جيهاني گوهورين و تازهكرن ب خوڤه ديتي يه نهڌي ژي نهنجامي وان گورانكاريين (جفاكي، پامياي، لهشكيري و تابووري) يين د ناف كوردستاني دا پهيدا بووين. وهكريه كو گوهورين د ژانري نهدهبي ژي دا بهينه كرن و د شيويه پوخسار و ناقه پوكي دا .

۱-۱-۱ زاراڻ و تيگهه پهخشانه شعري:

د زماني كوردي دا بو جارا ئيكي ژلايي جهلادته بهدرخاني قه د گوڤارا هاوار دا ههلبهستهك هاتي يه بهلافكرن و ل بني وي نفيسي (شعر منثور) نانو ههمان زاراڻي عهريبي يه يي بو ههلبهستا پهخشاني دهپته بكارينا. بهلي د راستي دا نهڌي نه ههمان زاراڻي پهخشانه شعري يه نهوي نهووي يي تازه دهركهتي» بهلكو د ههمي پرخنهي كوردي دا زاراڻي (پهخشانه شعر) دهپته بكارينا.

جهلادته بهدرخان

وهكو زاراڻهكي جيهاني (پهخشانه شعر دهستهوازهيهكا فهره نسي يه (دوماهيكاه سهدئ بووري ل فهره نسا سهرهلدا) كو ب زماني فهره نسي ديبيژني (prose poem)

ژ لاین خو فہ پەخشانا شعری ریک فہ کریه بو پەخشانا شعری داکو دەر بکە فیت) (مغامس، ۱۹۹۹: ۲۳). محەمەد بەکر دبینیت کو (هێزا پیکهینەر و ریکخەر کو پشت بەستنی ب شعریه تی گریدهت هەلبەستفان هەولدهت رۆخساره کئی ریکخەر و گرتی و فەقه تیا ی پیک بهینیت) (بەکر، ۲۰۰۴: ۹). د پەخشانا شعری دا شیوازی نقیسن و ریزکرنا په یقین تیکستی ئاماژەین دهنه مەبهست و نافه رۆکا بابەتی (گەلەک جارن هەلبەستفانی ب سەر بۆر و شارەزا دەما په یقین خوه ل سەر لاپه رهی ریزدکەت، وینه کئی ژێ د ئافرینیت کو گریدایی مەبهست و نافه رۆکا هەلبەستا وی (یه) (نهیلی، ۲۰۱۹: ۲۷۱). واتە د پەخشانا شعری ژێ دا ئەو په یقین دهینه ریزکرن دەر برین وینه کئی جوان ژێ دهینه ئافراندن مەبهستا نافه رۆکئی پئی دیار و ئاشکەرا دکەت. پەخشانا شعر ب ریکا کیمترین په یف دشیته دەر برینی ژ روویدانه کئی بکەت و هەلبەسته کا کورته.

پەخشانا شعری دهینه دیتن وهک ریکه کا به روفازی تشتین ئاسایی و به ربه لاف، مەرچ نینه گرۆپه ک بنه مایین ئەفئی گوهورپینی پهیره و بکەن ژ هەمان بناغه دەستپیکەن (ئەگەر خۆدانیین پەخشانا شعری ریکه فتن ل سەر کاری گوهورپینی، شیوه یی ئەفئی گوهورپینی و ئاستین وی دئی د جیاوازیین ژ شاعیره کی بو شاعیره کی دی هەروه سا میکانزمین وه رگرتا وی دئی کارفه دانین د ژبه رانه و هیرشکه رانه هەبن ب به هانیا پاراستنا که لتووری (پەخشانا شعر) وهک ئیک ژ ئەنجامین بزافا نوبخازا هەلبەستی و بزافئی دکەت دیتنه کئی پیشکیش بکەت بو میکانیزمین ئەفئی به رهه مئی هەلبەستی یی نوی، (النصر، ۲۰۰۲: ۲). پەخشانا شعر پشتبەستن ل سەر ریتما نافخویی دکەت (ئەو فورمی پەخشانا شعری دا) دەستیشاکری فورمه کئی ئازاده و یی پاپه ند نینه ب کیش و سه روای چوونکی وه کو نویکر نه ک گوهورپینه کئی په یدا بوویه و قیایه ژ قهید و زنجیرین هەلبەستا کلاسیکی دەر باز بیت (عبدالرحمن، ۲۰۰۲: ۱۴).

واته شیوازی دارشتنا پەخشانا شعری شیوازه کئی ئازاده و چ یاسا و دەستووران پهیره و ناکەت و (هەلبەستا پەخشاناکی خۆدان هەفسه نگیه کا ئازاده کو د سەر ده مه کئی دا یاخیبوون به رهف ئەزموونکردنی دگه ریان و ل دویف

نویاتییا هەلبەستی دا دچوون) (الضبع، ۲۰۰۳، ل ۲۹۱). بن گوومان نویبوون و پیشکەفتن ئارمانجا هەر که سه کئی یه ل سەر رووی ئەردی له ورا ئەگەر باش سەرنجی بدەین بزافا هەر که سه کی ئەفجا پیربیت یان ژێ گەنج کور یان کچ هەرده م بزافا نویکرئی کری یه و هەولدایه پیشفه بچیت، واته نقیسه ر ژێ دنقیسین و دارشتنا خو دا به رده وام هەولدایه گوهورپینا ب سەر دابینیت. ل دویف پیشکەفتنا جفاکی و به رهف پیشچوونا وی ژانرین ئەدەبی ژێ پیشکەفتن بخۆفه دیتیه به رهف پیشفه چوووه و شیوه و گوهورپینن به رچاف بخۆفه دیتینه پەخشانا شعر ژێ ژبه ر وان بزاقین نویکرئی و بیزاربوون ژ هەلبەستی دبیت هەلبەستفان ژ یاسا دەستوورین کیشناس و شیوازه گری یاخی بکەت.

۱-۲- تاییه تمه ندییین پەخشانا شعری:

ژبه رکو تا راده یه کی پەخشانا شعر تیکه هه کئی نوی یه و به رده وام یی د گوهورپینی دا، له ورا یا ئاسان نینه تاییه تمه ندییین وی ژێ بهینه سنووردارکرن یان کۆمه کرن د چه ند خالان دا، هەرچه نده نقیسه ران هەولدایه د چارچۆفه یه کی دا کورته بکەن، به لی د راستی دا د سەرکه فتی نه بووینه.

ئەفین ل خواری هنده ک ژ دابه شکرینن جوړین تاییه تمه ندییین پەخشانا شعری نه:

ئەحمەد زیاد دبینیت کو گرنگترین تاییه تمه ندی یا وی کورتکرن و چر و پرییه، به لی نه ب وی تیکه هی کو پیدقییه هەلبەست یا کورت بیت، به لکو گەلەک رامانان ب هنده ک په یقین کیم بگه هینیت، ئانکو په یف دیارگری بن ب رامانین گەلەک (محبک، ۲۰۰۷: ۱۵) ئەفه هەمان تاییه تمه ندی یه ئەوا (جابر) ژێ دبیزیت کو ((پەخشانا شعر ب ساناهی خو دەستقه به رنادهت، رامانه کا ب ساناهی و ئیکسه ر ناکه ته د دەستین خوانده فانی و هزر و میشکین وی دده ته کاری) (جابر، ۲۰۱۱: ۹۶).

سوزان برنار پینچ تاییه تمه ندییین پەخشانا شعری ب ئەفئی رهنگی ل خواری دیار دکەت:

أ- یا هەمه ره نگیه و گەلەک شیوه ژێ هه نه.
ب- سنوورین وی د دەستیشانگری نینن.

هه لبه ستا نازاده، له ورا د شيان دا نينه به حسې وې نه هېته
 كرن ژ لايښ رېتمې ډه. ديسان نابيت به حسې شعريه تنې
 ژې نه كهن، له ورا هاتيه گوتن كو (جوداهيا د نافه ورا
 په خشانه شعري و هه لبه ستا نازاد دا نه وه په خشانه شعر ب
 په ننگه كې رسته يې دهېته نفيسين، نانكو په خشانكي دهېته
 نفيسين، به لې هه لبه ستا نازاد وه كي هه لبه ستا كيشدار
 دهېته نفيسين و هه مان توپوگرافيايي وهر دگريت) (بزون،؟:
 ٦٦). نه گهر هه لبه ستا نازاد سهروكانيا خو ژ په رتووكا پيروزا
 قورنائې وهر بگريت، نه ډه په خشانه شعر سهروكانيا خو ژ
 سوډيگه ري و سوډيگه ران وهر دگريت كو هه ردوو ب دژې
 تشتنې به ربه لاف و عه ده تينه. (جابر، ٢٠١١: ١٦).

ب كورتې هه لبه ست د سې قوناغين سه ره كي دا ده ربا ز
 دبیت، هه لبه ستا كه ډن و هه لبه ستا نازاد و په خشانه شعر
 و جوداهي د نافه ورا نه وان دا ب نه ډي په ننگي يه:
 ا- بكارئينانا كيشين كه ډن (عه رووز وه كو هونو) ب
 شيوه يه كې رېكخستي و كو نكري تي و نه گو هوړ.
 ب- بكارئينانا كيشين كه ډن ب په ننگه كې نازاد.
 ج- بكارئينانا رسته يې رېتمې نه وېن ل سه ر دوو باره كرن
 و هه ډته ريبيېن ئاډا ډبن. (متولي، ٢٠١٣: ١٧٢).

ديسان ل دوړ په يوه ندي يا رېتما هه لبه ستې ب رېتما
 په خشانه شعري ډه گه له ك را و بوچوون هه نه، بو هونو نه
 ديېژن: (جوداهيا سه ره كي د وينه يې هه لبه ستې دايه، كو
 د نفيسينا وان دا جوداهيا هه لبه ستا گه وه ري هه يه، هه لبه ست
 پشتبه ستني ئيكسه ر ل سه ر وينه يې شعري دكته، به لې
 په خشانه شعر پتر پشتبه ستني ل سه ر ته كنيكېن په خشانې
 دكته ب ده رپينه كا شعري) (الموسوي،
 ٢٠١٦: ٥-٦). هنده ك ژي ديېژن (په خشانه
 شعري خو ژ رېتمې دوير نه كړيه، به لكو
 تيگه هې وې ژ رېتما چه ندي ب رېتمه كا
 كو يرتر هاتيه گو هوړين كو نه وژي رېتما
 نافخوې يه نه وا چاويې و موزيكا هه لبه ستې
 د نه ډي خالي دا ديار دبیت) (الضبع، ٢٠٠٣:
 ٣١٧-٣١٨). ل گه ل نه ډي چه ندي ژي گه له ك
 ژ په خنه گران ب تايه تي يېن عه ره ب نه ډي
 جوړي ب هه لبه ست ناسناكهن، چونكي ب

صلاح فضل

ج- گه له ك په ننگ ژي هه نه و دبیت ته مه ت نفيسه رېن
 وې په ننگ ژي هه بن.

د- دبنا ته كې نه رېك و هه رفتي هه يه.
 ه- جيهانا وې؛ جيهانه كا گرتي و به رزه يه. (الناصر،
 ٢٠٠٢: ٦٤-٦٥)

نه دونيس هه ژماره كا تايه تمه ندي يېن په خشانه شعري ديار
 دكته كو نه ډي ل خواري سې گرن گرين تايه تمه ندينه:
 ا- كوتبري: نانكو شوډفه كرن تيدا دكيمن و په يډف د
 باركري رامانانه.

ب- بريقداري: نه ډف جوړي هه لبه ستې تيژكي د ئيخيته
 سه ر خاله كې و وې ب گرن گرين خال دزانيت و به ري
 خوانده ډاني ده ته وې خالي.

ج- بې نارمانجي: نارمانجه كا دياركري د په خشانه شعري
 دا نينه، نانكو هه لبه ستفاني نه ډي ته بگه هينته نارمانج و
 خاله كا ډه پر. (الجبالي، ١٩٩٦: ١٢).

ديسان صلاح فضل ژي سې تايه تمه ندي يېن وې
 ده ستني شان دكته و پي كه اته يا ئورگاني دئينته پيش
 هه ميان:

ا- دډي ته په خشانه شعري پي كه اته يه كا ئورگاني هه بيت
 نانكو سه رجه مې په يډف و رسته يېن هه لبه ستې د پي كه ډه
 گريډاي بن.

ب- پيډډيه نه ركي وې يې سه ره كي يې هه لبه ستې بيت
 نه كو ډه گيړانكي و لايه نين په خشانكي.

ج- چر و پري تيدا هه بيت و ئابووريكرن د بكارئينانا
 په يقان دا هه بيت. (عبد المولي، ٢٠٠٦: ٤١-٤١).

وه كي ديار بووي، پتريا نفيسه ران سې
 حالين گرن گ ل دوړ تايه تمه ندي يېن
 په خشانه شعري به حس كرينه، كو نه و ژي
 ئابووريكرنه، نانكو پوخته كرن و كور تكرن،
 ديسان چر و پري كو ئيكه ژ تايه تمه ندي يېن
 وې، ئيكه تيا ئورگاني كو پيډډيه هه مي يا
 پي كه ډه گريډاي بيت.

٢-١- په خشانه شعر و رېتما شعري:
 ژبه ركو د نافه ورا هه لبه ستا كه ډن و
 په خشانه شعري دا جوړي سيې هه يه، كو

که فن و ههلبهستا نازاد. (متولی، ۲۰۱۳: ۱۷۰-۱۷۱).

۱-۳- ریتما ناخۆ:

وهکی د برگیین پیشتەر دا هاتییه دیارکرن، کو ریتما پهخشانه شعرئ یا دهستنیشانکری نینه و ل دویف ههلبهستی دمنیت، ب پامانه کا دی پهخشانه شعر ل سهر بنه مایئ ریتما ناخۆ دهیته فهاندن» ئه و ریتما گریدای دهروونئ ههلبهستفانی و ب ههستین وی فه گریدای، له ورا هاتییه گۆتن کو ریتما ناخۆ ((ل دویف یاسا و دهستوورین پیشوهخت ناهیته دانان، به لکو پهنگفه دانا حالته کن دهروونیی هوزانفانیه یان ژ هه فگونجانه کا دهنگیه د خودئ زمانی دا دروست دبیت. هه چهنده د شیان دایه ریتما ناخۆیی د سهرجه م جوړین هوزانئ دا بهیته دیت، به لئ تینگه هئ ریتما ناخۆیی تینگه هه کئ نوییه و ب هوزانا نویقه هاتییه گریدان)) (رهشید، ۲۰۱۷: ۲۶). ل ئه ف جوړئ ریتمئ تمامکهر ریتما دهره کی یه، چونکی ههردوو پیکقه ریتم و موزیکا گشتی یا ههلبهستی دروست دکهن. ریتما ناخۆیی ((ههستیپکرنن تابه تین ههلبهستفانیه ب پیت، په یف و فریژئ، کو د ناف دهقی یه، نانکو ههستیپکرنن ب جوانکاریین زمانی و ب بهایین وی یین دهنگی و ته رکبئی)) (حه سنی، ۲۰۰۷: ۳۷). واته ریتما ناخۆیی هه می سهنگا خۆ نائیخه سهر مه سه لا دهنگی ب تنئ، به لکو گرنگیی ب په یوه ندیا ئاستین دی یین زمانی ژ ددهت. ریتما ناخۆیی ژ نافه روکئ ناهیته جوداکرن و روخسار و نافه روک پیکقه دگری داینه، بو نمونه (نعمت الله نهیلی) دبیزیت: ((ریتما ناخۆیی ئه و گونجاندنه ئه و ژ ئه نجامئ کارکرن و هه فکاری یا د نافه رالفین و بزافا نافه روکئ دا په پیدا دبیت، دیسان د نافه رالفین دهنگدارا و بئ دهنگدارا دا ژ وان وه کهه فی و جوداهییین د ناف هوزانئ دا هه یین په پیدا دبیت)) (نهیلی، ۲۰۰۷: ۲۲۷).

بنه مایین ریتما ناخۆیی ل سهر دهیته شروفه کرن ئه فین ل خواری نه:

نعمت الله نهیلی

أ- خرغه بوونا فونیمان:

دیتنا ئه وان هه مان کیش و ریتم و پیکهاته یا ههلبهستا عه ربه نینه. (الشریف، ۲۰۰۳: ۱۶). به لئ یا دروستتر ئه وه بیژین ((ریتما پهخشانه شعرئ ریتمه کا گریدای کیشین پیشوهخت و دیارکری نینه؛ ریتمه که بهردهوام یا د گوهورینئ دا)) (متولی، ۲۰۱۳: ۱۷۹).

((پهخشانه شعر له بهرامبه ر شاعر دا، ناخاوتنیکی به په هایه که کیش و سهر و تابه سیته وه، جیاوازی له که ل ناخاوتنی زمانی نواندنی روژانه دا. ئه مه هونه ریکی ئه ده بیه له و بالتره، که دهربری نازادی، دهروونی، ئه زموونی هزریه، به روونبیزیه کی کاریگر، شیوازیکی هونه ری جوان)) (علی، ؟: ۷۵۳). ئه دونیس دبیزیت: (ئه گه دیر یه که یا ههلبهستا کیشدار بیت، ئه ری د پهخشانه شعرئ دا ئه ف یه که یه هیه؟ به رسف ئه وه کو ل فیری ئه و یه که یه رسته یه، رسته د پهخشانه شعرئ دا وه کی جیهانه کا بچویکه» شانه یه کا ریخستییه د ناف یه که و ئافاهیییه کئ مه زنتر دا، په یف ب ئاوازا خۆ دشیئ ئه زموونا ههلبهستی بگه هینته گو و هزران و ئه ف رسته یه د پهخشانه شعرئ دا یا جوړا و جوړه)) (الجبالی، ۱۹۹۶: ۱۲). و ل دوماهی یا ئه فی برگئ د شیان دایه بیژین کو (ئه وین به گریبئ ژ پهخشانه شعرئ دکهن دبیزن: مه رج نینه ههلبهستی کیش و سهروایین که فن و کلاسیک هه بن هه تا بیژنئ ههلبهستی، به لکو ریتم په گه زئ گه وه هری یی ههلبهستییه و ئه فه د پهخشانه شعرئ دا هیه، ئه وین دژئ ئه فی بوچوونئ دبیزن: پهخشانه شعر تنئ ئافاهیییه کئ پهخشانکیه ب زمانه کئ شعرئ دهیته نقیسن و په گه زه کئ دوولاینه)) (الشریف، ۲۰۰۳: ۱۶).

به لئ ئه م دشیین بیژین کو ریتما پهخشانه شعرئ سئ تابه تمه ندییین سهره کی هه نه ب ئه فی په نگی ل خواری:

أ- پهخشانه شعر و ریتما وی ژ لاین مه زنه ههلبهستفانین روژنافای فه هاته و گه هاندیه ههلبهستفانین ملله تین دی.

ب- ریتما د پهخشانه شعرئ دا هه ی، به لئ یا جودایه ژ ریتما ههلبهستی دیسان یا پهخشانی.

ج- ریتما وی یا جودایه ژ ریتما ههلبهستا

ٻيڪهاتهي ٽيڪسٽي يه و گهلهڪ ٻيڪهاتهي ٽيڪسٽي ٺٺاڪرڻ هه ڊووباره ڪرڻي بخوفه دگرڻ. لڻ جارڻ ڙ لايڻ زمانقاني فه ڪيماسي د ڙيدهرڻ ڊووباره ڪرڻي دا دروست دبن و ب ٽي وه ڪو ٻيلهڪا سوزان دهڻيه ته ماشاڪرڻ)) (محهمه د و رهشيد، ۲۰۲۲: ۱۶۷).

ٽيڪ ڙ دابه شڪرڻين سه رهي ڪي و گرنگ ٻين جوڙين ههفته ريبيني، دابه شڪرڻا (جيفري ليج) ي يه، ڪو ڙبه ر گرنگي يا وي، د ٺهڻي فه ڪوليني دا پشتبه ستن دي ل سه ر هيته ڪرڻ. (ليج) د وي باوه ريبيني دابه ڪو ههفته ريبيني دبيته ههشت جوڙ، ٺه وڙي ب ٺهڻي رهنگي ل خوارڻي:

ا- ڊووباره بوونا دهسٽيڪي (ٺانافورا *Anaphora*):

ل دويڻ بوچوونا ليجي، مهبهست ڙ ٺهڻي جوڙي ههفته ريبيني، ڊووباره بوونا په يقه ڪي يان چه ند په يقه ڪانه ل دهسٽيڪا دهبرينين زماني ٻين ل دويڻ ٽيڪ، ب ٺهڻي رهنگي: (...)(...)(...).

ب- ڊووباره بوونا دويماهيبي (ٺهپسٽروفه *Epistrophe*): بهروفاڙي ٺانافوراڻي يه، ٺانڪو په يقه ل دويماهي يا ٻيڪهاتهي يا زماني يان يه ڪهيا ٽيڪسٽي ڊووباره دبن. ٺانڪو ٺه و په يقه يان دهسته يه ڪا په يقه ٻين ل دويماهي يا ٻيڪهاتهي دهسٽيڪي يا زماني هاتينه بڪارئينان، جاره ڪي يان پتر د ٻيڪهاتهي ٻين زماني ٻين ل دويڻ دا ڊووباره دبن. ب ٺهڻي رهنگي: (...)(...)(...).

ج- ٽيڪه لبوون، بهه فڪه تن، (سيمپلوس *Symploce*):

مهبهست پڻ ٽيڪه لبوون و بهه فڪه تن ههردو جوڙين ٺانافورا و ٺهپسٽروفه، ٺانڪو ڊووباره بوونا په يقه ٻين دهسٽيڪ و دويماهيبي يه د ٻيڪهاتهي ٻين زماني ٻين ل دويڻ ٽيڪ دا، ب ٺهڻي رهنگي: (...)(...)(...).

د- پڇان (ٺهناديپلوسس *Anadiplosis*): ل دويڻ بوچوونا ليجي، مهبهست ڙ ٺهڻي زارافي، ڊووباره بوونا دويماهي په يقه ڙ ٻيڪهاتهي يه ڪا رسته يڻ ل دهسٽيڪا ٻيڪهاتهي يا

جيفري ليج

مهبهست ڙخرقه بوونا فونيمان ٺهوه، ڪو ڊووباره ڪرڻا هندهڪ ٻيتانه ٻين ڪو ل سه ر په يقه ٻين دهڻي ههلبهسٽي بهلافه ڪري، يان هاتنا هندهڪ ٻيٽين ٽيڪي ٽيڪه ل دويڻ ڙيزبهنده ڪا ديار ڪري. به لڻ د شيان دايه ل دويڻ دابه شڪرڻا (د. محهمه د به ڪري) ٺهڻان شيوهيا بو ٺهڻي جوڙي دياربڪهين، ل دويڻ خسته يڻ ل خوارڻي يه: (محهمه د، ۲۰۰۴: ۸۳-۸۴).

۱- جووت ههڻهنگين ٽيڪگرتي ا وه ڪيٽيڪ ((ا+ب) / (ا+ب))

ب بهروفاڙي ((ا+ب) / (ا+ب))

۲- جووت ههڻهنگين دابري ا وه ڪي ٽيڪ ((ا-ب) / (ا-ب))

ب بهروفاڙي ((ا-ب) / (ا-ب))

۳- جووت ههڻهنگين ٺاويته ا ڊووبار ڪرڻا دوو فونيمين دابري ب شيوه ڪي ٽيڪگرتي (ا-ب / ا-ب)

ب ڊووبار ڪرڻا دوو فونيمين ٽيڪگرتي ب شيوه ڪي دابري (ا+ب / ا+ب)

ب- ڊووباره ڪرڻ و ههفته ريبيني:

ب شيوهيه ڪي گسٽي دوو ٺاسٽين ڊووباره ڪرڻان د ههلبهسٽي دا هه نه: ٺاسٽي ٺاسويي و ٺاسٽي ستووني، د هه ر ٺاسٽه ڪي دا چه ند ته ڪنيڪ ٽيدا دهڻيه بڪارئينان، وه ڪي ڊووباره ڪرڻا په يقه، فرڙي و رسته يان (سليمان، ۲۰۱۰: ۶۲-۶۶) ڙ لايه ڪي دي فه، (جيفري ليج) د ٻيناسه ڪرڻا ههفته ريبيني دا جهختي ل سه ر ٽيگه هيڻ ڊووباره ڪرڻ و

لاسايبڪرڻي دڪهت، ٺه وڙي دهما دياردڪهت ڪو ((ههفته ريبينا بيڙه يي ب شيوه يڻ ڊووباره ڪرڻا ٺازاد، لاسايبڪرڻه ڪا ٽيڪسه را هندهڪ پارچه يڻ ٽيڪسٽي ٻين پيشوهخت بڪارهاتينه، ٺهڻا ٺهڻي پارچه يه په يقه بن، يان فرڙي يان ڙي رسته. سه رراهي ڊووباره ڪرڻا يه ڪه يڻ ڙيزماني، ڊووباره ڪرڻا يه ڪه يڻ ريتمي ٻين وه ڪو مورفيما ڙي ب ههفته ريبيني يا بيڙه يي دهڻيه هه ڙمارتن. ٺانڪو د شيان دابه بيڙين ڪو ڊووباره ڪرڻا

ل دویف دا، ب ئەفی رهنگی: (أ...)(أ...).

(۱۷۰)

ه- دووباره‌بوونا دەستپیک و دویماهییی (ئیبانالیپسس
:Epanalepsis):

۲- ریتم د پەخشانە شعرین (چاقین تە مانفیستا ژيانا
من بوون):

(چاقین تە مانفیستا ژيانا من بوون) کۆمەلە پەخشانە
شعرن کوژ (۳۳) پەخشانە شعران پیکدەین، ئەف پەخشانە
شعرە ژ لای (مسعود جمیل)ی فە هاتینە نفیسین و د
پەرتووکه‌کا قەباری بچویک دا هاتینە کۆمقە کرن و شیوازی
نفیسینا وان د کورتن و ب شیوه‌یی رسته نه‌کو دیر هاتینە
نفیسین و هندەك جارن نفیسەری گرنگی ب تۆپۆگرافیا
پەخشانە شعران دایە و ب مەبەست قابیل تاییەت داینی.
(بنیره: جمیل، ۲۰۱۹).

مەبەست پێ دووباره‌بوونا پەیفە کێ یە د رسته‌یه‌کێ یان
فریزە کێ دا، ب تاییەت ل دەستپیک و دویماهییی، ب ئەفی
رهنگی (أ...)(ب...). ئەف جوړی هەفته‌ریییی وەکو
دووباره‌بوونا پەیفایە، وەکو تیک ژ ئالاقین دروستکرنا ریتما
نافخویی.

و- بەروفاژی، وەرگەرپیان، پیکگوهارتن (ئەنتیستروپی
:Antistrophe):

ئەف جوړی هەفته‌ریییی، هەر ب ریکا دووباره‌بوونا
پەیفان د تیک رسته یان فریز دا
دروست دبیت، لئ پیکگوهارتن د
ریزبەندییا پەیفین دووباره‌بووی
دا دروستدبیت، ب ئەفی رهنگی:
(أ...)(ب...)(أ...).

ز- دووباره‌کرنا
(پۆلیتوتون Polypoton):

لیچ د وی باوهری دایە کو
ئەف جوړی هەفته‌ریییی،
دووباره‌کرنا پەیفە کێ یە ب
فۆرمین جودا و ل جھین جودا.
ئاکو پەیفە‌کا دەستنیشانکری ب
فۆرم و دارشتن و تینسین جودا،
ل جھین جودایین پیکهاتەیین
زمانی بکارهاتی پتر ژ جارە کێ
دووباره‌دبیت.

ح- لیکنیزیکرن، لیکنینان
(هۆمۆپۆتیلۆتن Homoioleuton):

مەبەست پێ دووباره‌کرنا هندەك پەیف و فریزانە،
کو دویماهی یا وان وەکو تیکە، ئەو ژ ب مەبەستا
پیکفە‌گریدانا پیکهاتەیین زمانی بکارهاتی و پەیداکرنا
گونجانێ د زمانی دا. د شیان دایە بەیتە گۆتن کو ئەف
تەکنیکا هەفته‌ریییی لیکنینانی د زمانی دا پەیدا‌دەت.
(Leech, ۱۹۶۹: ۸۰-۸۳) (محەمەد و رەشید، ۲۰۲۲: ۱۶۹-۱۷۰)

۲-۱- ریتما نافخویی د کۆمەلا
پەخشانە شعران دا:

د پتریا پەخشانە شعرین
هەلبەستقانی دا پشتبەستن ل
سەر ریتما نافخویی هاتییە کرن
ل دویف (دەنگ) و (پەیف) و
(دەستەواژان - هەفته‌ریییی)،
بەلێ د هەر پەخشانە شعرە کێ
دا ب پەنگەکیە و جوړاتی تیدا
خویا دبیت، کو د شیان دایە
ب ئەفی رهنگی ل خواری ب
فاقیرین:

۲-۱- خرفە‌بوونا فۆنیمان:

د گەلەك پەخشانە شعران دا
پشتبەستنه‌كا گەلەك ل سەر خرفە‌بوونا فۆنیمان هاتییە
کرن و ئەو ژ ب دوو پەنگان: خرفە‌بوونا فۆنیمین فاول و
خرفە‌بوونا فۆنیمین کۆنسونانت ب ئەفی رهنگی ل خواری:
أ- خرفە‌بوونا فۆنیمین فاول:

مەبەست ژێ دووباره‌بوونا فۆنیمە‌کا فاولا دیارکری یە
کو د ئەوی پەخشانە شعرێ دا یا زاله، وەکی نمونە یا ل
خواری:

كو د ئەوى پەخشانە شعرى دا يا زالە، وەكى ئومونە يا ل خوارى:

چاقىن تە مانفيسا ژيانا من بوون
 ھەر كەسى د كۆدېن پەنگىن چاقىن تە نەگەھىت؛
 ئەوان ب پرسگەھا جەھنەمى دزانىت
 بەلى پەشاتيا چاقىن تە
 ھەر سىزدە قاتىن بەختى
 يىن تژى ھىقى كرىن.
 دەمى چاقىن تە باش پەش دېن
 قەرەچ شانازى ب ئەسمەريا خۆ دېن
 زارۆكىن (شاخى ئەفرىقى) ژى
 ل ئاسانسوران سوار دېن و
 ژېھەل بەرەف ئەسمانان دچن
 بۆ ئىكەم جار د ژيانا خۆ دا
 قاتى سىزدى دەرباز دكەن
 ل ئەسمانان و ل ماركىتېن خودايى
 ب (ماستەر كارتان) بازارى دكەن!!
 دەمى چاقىن تە سۆر دېن

چرىسك ژى دچن
 پەقىنەكا (سوپەر نوفا) د ئەسمانى بەختى دا پويىدەت!
 ھىنگى (گەريلا) ل دۆر پۇناھيا ئىقبالى كومقەدېن
 گوڤەندى دگىرن
 شوپەشى رادگەھىنن

ل وى دەمى؛ ھەمى بى ناسنەمەيىن جىھانى
 د چاقىن تە دا ب وەلات دكەن!! (جميل، ۲۰۱۹: ۵).
 د ئەفنى پەخشانە شعرى دا پشتبەستن ل سەر ھەردوو
 دەنگىن (س) و (ش) ھاتىيە كرن و ب پىژھىيەكا بەرچاڧ
 دووبارەبوويىنە.

ئەو پەخشانە شعرىن بۆ رېتما ناڧخۆيى پشتبەستن ل
 سەر فۆنيمەكا ڧاول ھاتىيە كرن ئەڧىن ل خوارى نە:

ژ	ناڧنى پەخشانە شعرى	لاپەر
۱	چاقىن تە مانفيسا ژيانا من بوون	۵
۲	ئوقيانوسى شەھمزارىن	۱۱

پەلا پەيفان ناكەڧىت
 د خەيالى دا بارۆڧەيە
 ھزر ھەمى يىن تىكتالۆزىبايىن
 پىلېن تسونامىين بىزارىن
 كنارىن دلى دپەنن
 برويسىن خەربىيا تە ھىڧيا دسۆژن
 د ئەڧنى خۆدىكا خاپىنۆك دا
 وپنەيىن تە يىن بەرى دېنە ھلم؛ دېنە لەيلان و
 د ناڧ ھەبوونى دا دېنە نەبوون
 گرنژىنن تە يىن دېنە ئاڧا ھەياتى يا نەگەتيف (-) و
 تووكا ئەبەدەيەتەكا دارگران لى دخوينىت
 ھەمى بىرھاتن؛ پايىسكى يى بەرزەدېن و
 ب تنى سىتافكا سپىيا چاقىن تە يىن پەش دېنم
 ئەو ژى ھەرا دوپردكەڧىت و
 د ناڧ پەشپىنى دا دخەندڧىت
 رۆندك ژى ئىدى ھىكبوون و
 تىرا پەلا پەيفان ناكەن بكەڧن
 لەورا

شعر ژى د كولاننن كەتوارى دا سەرخۆش دېن و
 پالا خۆ ددەنە دىوارىن پوتىنى و
 د گرىن خۆ دا بى ھۆش دېن. (جميل، ۲۰۱۹، ل ۱۳)
 وەكى خۆيا د ئەڧنى ئومونى دا دەنگى (ئى) گەلەك جارن
 دووبارەبوويە و سىبەرا خۆ دانايە سەر رېتما پەخشانە
 شعرى.

ئەو پەخشانە شعرىن بۆ رېتما ناڧخۆيى پشتبەستن ل
 سەر فۆنيمەكا ڧاول ھاتىيە كرن ئەڧىن ل خوارى نە:

ژ	ناڧنى پەخشانە شعرى	لاپەر
۱	پەلا پەيفان ناكەڧىت	۱۳
۲	ئەي ئاڧاتارا ھەبوونى	۱۹
۳	دېن دز	۲۱
۴	تە بۆچى ئەو ب تنى ھىلان	۵۱

ب- خرقەبوونا فۆنيمىن كونسونانت:
 مەبەست ژى دووبارەبوونا فۆنيمەكا كونسونانت دياركربە

دووباره بوونا په یقان هاتیبه کرن و نهو ژی ب دوو په نگان:
دووباره بوونا ب په نگی ناسوی و دووباره بوونا ب په نگی
ستوونی ب نه فی په نگی ل خوارئ:

ا- دووباره بوونا په یقان ب په نگی ناسوی:

مه به ست ژئ دووباره بوونا په یقه کا دیارکریه کو د نهوئ
په خشانه شعری دا یا زاله، وه کی نمونا ل خوارئ:

دبنه خولام؛ دبنه خولام؛ دبنه (نه یاز) و (جمیل، ۲۰۱۹،
ل ۴۱)

وه کی دیار مهرج نینه ریتما سهره کی یا هه لبه ست ل
سهر دووباره بوونا ناسوی بیت نانکو نهو ژی وه کی یا
دهنگ و فونیمان یا لاوازه.

ب- دووباره بوونا په یقان ب په نگی ستوونی:

مه به ست ژئ دووباره بوونا په یقه کا دیارکریه ب په نگی

۱۷	کورنولژیا به رزه بوونئ	۳
۲۳	KRO	۴
۵۳	قیان و شهر	۵
۵۷	ئوکتوبه را رهش	۶
۴۸	چیرۆکین که ربئ	۷

دبیت د گه له ک رسته یین په خشانه شعران دا ده نگی کئ
دیارکری بهیته دووباره کرن، نه فجا یئ فاوول بیت یان یئ
کونسونانت، به لئ ب دیتنا مه نهو ریتمه کا بهیژ دروست
ناکه ن.

۱-۲- دووباره بوونا په یقان:

د گه له ک په خشانه شعران دا پشتبه ستنه کا گه له ک ل سهر

۲۸	ترسا ته ..	۴
۳۰	ئەز ب گوهورينا داتايين..	۵
۳۷	فهيىتى	۶
۳۸	نينوئيكون ..	۷
۴۰	فوفوزيلا ههلبزارتان	۸
۴۲	من بزقرينه قه ..	۹
۵۰	خوداوهند ژى له قا ..	۱۰
۵۹	پيىنج دهربريىن ..	۱۱

۲-۱-۲- ههفته ريبي:

ههفته ريبي ئيىكه ژ ته كنيكىن ديار يين د پەخشانە شعري دا پشبهستن ل سەر دهيتە کرن و ئەف جورە د گەلەك حالەتان دا هەمان دووبارە کرنا رسته يانە ب پەنگى ستوونى، تايهت ئەگەر گریدای كۆپلەيىن پەخشانە شعري بن، وهكى نمونە يا ل خواری:

بكه قه

بكه قه؛

ئەي حەوايا جوانا بچويك

نە ژ پراسيا مە؛

ژ دلئ مە بكه قه

ئەي سيقا سؤرا نە له قداي

بكه قه و

نيوتنى رەش د كوچكا سبي دا بهيئە سەرخوش

بكه قه و

بە ژهەر د گەريا سولتانی درهوين دا

ئەي فريشته يا سيبا سيماف،

بكه قه

بلا ل هنداقى سەرى تە؛

فريشته يين رەشين دەلنگ كورت

د كرنوشى دا ببنە بۆت؛ ببنە لات

ئەي خانما وه لاتئ به فرئ،

بكه قه

داكو تهنەنگا تە؛ نە د (لوقەر) ئى دا

بهلكو د چاقتين خو دا بهه لاويسين. (جميل، ۲۰۱۹، ل ۴۴)

ستوونى كو د ئەوئ پەخشانە شعري دا يا زالە، وهكى نمونە ل خواری:

ئەنكىدو

پشتى پيىنج هزار سالىن شه همزارين

ب ته عدا داعيرايين

(ئەنكىدوى) پەنجەرا # دەمى قە كر و

به ريخو دا (گلگاميشى)

هيشتا ئەو يئ ل هيقيا هه قالئ خو (ئەنكىدوى) و ناما ئەمريئ

موبايلو ي يا د دەستان دا و

ژمارا (ئەنكىدوى) لئدەت و ديسان داخراوه !

باوهر يا وي يا موكم ب (ئەنكىدوى)

نەهيلايه ئەو ژ نامين (KUREK) ئى بيزار بيت و

به ردهوام نامان قەدكەت و دخوينيت:

«پيرۆزە: نامە يەكى بە تال بنپره بو ۹۸۵، نەمر دە بي»

يئ فيسبووكئ سيبەرى رويمە تيئ (ئەنكىدوى) قەدكەت

به لئ نزانيت (يان هوسا خو پئ دئنيته دەرى نزانيت)

كو هه قالئ وي فيسبووكئ وي يئ (block) كرى

پشتى (ئەنكىدوى) روندكين خو پاقر كرين

پەنجەرا # دەمى جارە كا دى پيقە دا و

(گلگاميش) هيلاد جيھانا نەمريئ دا و

د فنبلىدى و نرجسيه تا (ئەنكىدوى)

تيرا هندئ نە كر

شاخين خو د خۇديكا خو يا خاينوك دا بينيت

هنده دئ گەهنە ئەسمانى!! (جميل، ۲۰۱۹: ۹).

د ئەقئ پەخشانە شعري دا (۷) جارن پەيقا ئەنكىدو

هاتيه دووبارە کرن، كو هەردەم ب پەنگى ستوونيه.

ئەو پەخشانە شعري بۆ ريتما ناقخويى پشتبەستن ل

سەر دووبارە بوونا ستوونى هاتيه کرن ئەقئ ل خواری نە:

ژ	ناقئ پەخشانە شعري	لاپەر
۱	۱۴	۷
۲	ئەنكىدو	۹
۳	ما توچ ژ خەريبيئ دزانی	۱۵

وهكى ديار؛ ل دهسټپيكا هر كۆپله يه كې پيڤا (بكه ڤه) هاتييه بكارئينان و ئه ڤه ب خو ژ بلى دووباره كرنا پيڤي جوړه كې هه ڤته ريبى يا دهسټپيكي دروست دكته. ئه و په خشانه شعري بؤ ريتما نافخوي پشته ستن ل سر هه ڤته ريبى هاتييه كرڼه ئه ڤين ل خواري نه:

ژ	نافي په خشانه شعري	لاپه ر
۱	روژبوونا ته ..	۲۵
۲	چاڤين ته يين..	۲۶
۳	جاي	۳۲
۴	بكه ڤه	۴۴
۵	بگه ره	۴۶
۶	چيپوا ين ..	۵۲
۷	ده م	۵۶

سامانه
خودانه
ژيانه به ره ڤانه
دلؤ ڤانيه
وه لاته
دله

روناهيه (جميل، ۲۰۱۹: ۵۴).

ل دويماهيي پيدفي يه بهيته گونن كو د هه ژماره كا گه له كا هه لبه ستان دا پيڤا (چاڤ) يان (چاڤين ته) هاتييه بكارئينان و ئه ڤه ب خو ژبلى گریدانا تيكستان ب ناف و نيشاني گشتي يي كومه له په خشانى ڤه، ريتمه كا سهرتاسه رى ژى دروست دكته. ديسان د هه ژماره كا هه لبه ستان دا پيڤين (من، ئه ز) ل به رانه رى (تو، ته) هاتينه بكارئينان و ئه و ژى جوړه ريتمه كا خو ش دروست دكهن. ئه ڤين ل خواري ئه و په خشانه شعرن يين ريتمه كا تاييه ت هه ي:

ژ	نافي په خشانه شعري	لاپه ر	جوړي ريتمي
۱	من ژى دڤيت	۴	هه ڤدژيا په ڤشان
۲	شهرين گران..	۳۴	وينه يي
۳	ئه ز نزانم	۳۶	هه ڤدژيا په ڤشان
۴	دايك	۵۴	لادان

ل دويماهى يا ئه ڤي پشكي د شيان دايه ريتما په خشانه شعري نافبرى ب ئه ڤي په نكي بدينه دياركرن:

ژ	جوړي ريتمي	هه ژمارا په خشانه شعران	ريژا سه دى
۱	دووباره بوونا په ڤشان	۱۱	% ۳۳,۳۳
۲	خرڤه بوونا فونيمان	۱۱	% ۳۳,۳۳
۳	هه ڤته ريبى	۷	% ۲۱,۲۱
۴	ريتما تاييه ت	۴	% ۱۲,۱۲
سه رجهم	۳۳	% ۱۰۰	

۲-۲- ريتمين تاييه ت ب ئه ڤي كومه ليڤه:

د دوو په خشانه شعران دا، هه لبه ستقانى ريتمه كا تاييه ت ب ئه وى په خشانه شعري ڤه بكارئينايه و د هيچ هه لبه سته كا دى دا نينه، له ورا ئه م دڤين نافي وان بكه ينه حاله تين ريتمي، كو ب ئه ڤي په نكيه: ا- ريتما ديتنا وينه يي و گونجانا وى ل گه ل راماني: د هه لبه سته «شهرين گران» دا، هه لبه ستقانى، تيكست كرى يه دوو پارچه و هه ر دوو پارچه ب هه مان توپوگرافيا نفيسينه كو شيوه يي گران هاتى يه توماركرن و تيكسه ر ب راماني ڤه دگرديينه. (بنيره: جميل، ۲۰۱۹: ۳۴).

ب- ريتما ژيبرنا په ڤشان ب مه به ست:

د هه لبه سته دايك دا هه لبه ستقانى چهنه په يڤ نفيسينه و ئه و په يڤ ژيبرينه و هه مى ژى ب هه مان په نكي كو ريتمه كا تاييه ت دايه ئه وى په خشانه شعري ب ئه ڤي په نكي ل خواري:

دايك
ڤيانه
هه داره
هه بوونه

بوون) دا هه لبه ستفانی هه ژماره کا ته کنیکین ریتما نافخوویی بکارئیناینه، وه کی خرقه بوونا فونیمان، دووباره بوونا په یقان و هه فته رییبی.

۴- هه ژماره و پزژ هوسا دیار دکهن کو دووباره بوونا په یقان و خرقه بوونا فونیمان د پززا ئیکن دهین و هه فته رییبی د دویف دا.
 ۵- د دوو په خشانه شعران دا ریتمه کا تایبهت هاتیبه بکارئینان، ئانکو یا تایبهت ب هه فنی کومه له په خشانه شعرئ فه.

ئه نجام

پشتی مه په خشانه شعر و سه رجهم هه ونه یین په خشانه شعران وه رگرتین، ئه م گه هشتینه ئه نجامین ل خوارئ:
 ۱- په خشانه شعر، تیکسته که د ناقه را شعر و په خشانه «ا» کو تایبه ته ندییبین هه لبه ستی پتر ل سه ر دزالن.
 ۲- د په خشانه شعرئ دا بو دروستکرنا ریتمن؛ پشتبه ستنه کا مه زن ل سه ر ریتما نافخوویی دهیته کرن.
 ۳- د په خشانه شعرین (چاقین ته مانفیسنا ژيانا من

اتحاد كتاب العرب. دمشق.

- ۱۲- الضبع، د. محمود ابراهيم (۲۰۰۳). قصيدة النثر وتحولات الشعرية العربية. الهيئة العامة لقصور الثقافة. القاهرة.
- ۱۳- عبد الرحمن، د. عمر عبد المعبود (۲۰۲۰). قصيدة النثر: النشئه و المفهوم. المؤيدون والمعارفون. كليه البنات المازهرية .
- ۱۴- عبدالمولى، محمد علاء الدين (۲۰۰۶). وهم الحدائث: مفهومات قصيدة النثر نموذجاً. اتحاد كتاب العرب. دمشق.
- ۱۵- عهلى، م. حسين محمد على (؟). ره وتى نيگه رى له شعرى كوردى دا. ماسته ر (نه به لافكره). زانكووى گه رميان. فاكه لتى په روه رده. سكولى په روه رده. بنه ره تى به شى زمانى كوردى.
- ۱۶- متولى، د. نعمان عبدالسميع (۲۰۱۳). ايقاع الشعر العربي. دار العلم الايمان للنشر و التوزيع. دمشق.
- ۱۷- محبك، د. أحمد زياد (۲۰۰۷). قصيدة النثر. اتحاد كتاب العرب. دمشق.
- ۱۸- محهمه د و په شيد، عسمه ت محمود و مه سعود جه ميل (۲۰۲۲). هه فته رييبيا پيگه اته يى د مه م و زينا ئه حمه دى خانى دا. گوڤارى ئه كاديميياى كوردى، ژماره (۵۲). هه ولير.
- ۱۹- الموسوي، د. انور غني (۲۰۱۶). نسخة الكتورنية.
- ۲۰- الناصر، أيمن (۲۰۰۲). قصيدة النثر العربية: التغير و الاختلاف. الانتشار العربي. بيروت.
- ۲۱- نهيلى، نعمت الله حامد (۲۰۰۷). شپوزگه رى تيور و پراكتيك، ده زگه ها سپيريز يى چاپ و وه شانئ. دهوك.
- ۲۲- نهيلى، نعمت الله حامد (۲۰۱۹). په خنا ئه ده بى. دهوك. چاپخانا گازى.

ليستا ژيډه ران

- ۱- برنار، سوزان (۱۹۹۹). قصيدة النثر، ترجمة: د. زهير مجيد مغماس، الهيئة العامة لقصور الثقافة، القاهرة.
- ۲- برنار، سوزان (۲۰۰۰). ترجمه صادق پراويه، قصيده النثر من بوډليتر حتى الوقت الراهن. الجزء الثانى. دار شقيقات للنشر و التوزيع. القاهرة.
- ۳- بزون، أحمد (؟). قصيدة النثر العربية: الاطار النظري. دار الفكر الجديد. بيروت.
- ۴- به كهر، د. محمد (۲۰۰۴). په خشانه شعرى كوردى. ده زگاي ئاراس بو چاپ وه وه شان. هه ولير.
- ۵- جابر، يوسف حامد (۲۰۱۱). قضايا الابداع في قصيدة النثر. دار الحصاد للنشر و التوزيع. دمشق.
- ۶- الجبالي، د. حمدي (۱۹۹۶). قصيدة النثر. مجلة جامعة الخليل. الخليل.
- ۷- جميل، د. مسعود (۲۰۱۷). كيش و سه روا د هه لبه ستا كوردى دا. ده زگه هئ نالبه ند يى چاپ و وه شانئ، دهوك.
- ۸- جميل، مسعود (۲۰۱۹). چاقين ته مانفيسنا ژيانا من بوون. چاپ و وه شانئ په رتوكخانا گازى. دهوك.
- ۹- هه سه نى، ياسر (۲۰۰۷). بنياتى ريتمن د شعرا نوى يا كوردى دا ده فه را به هدينان ۱۹۷۰ - ۱۹۹۱. ده زگه هئ سپيريز يى چاپ و وه شانئ. دهوك.
- ۱۰- سليمان، شه عبان (۲۰۱۰). پزانا هوژانئ، وه شانئ كتبيخانا جزيرى. دهوك.
- ۱۱- الشريف، عبدالله (۲۰۰۳). في شعرية قصيدة النثر، منشورات